

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

А.В. ЧЕРЕП,
д.е.н., професор, Запорізький національний університет,
А.В. САВІНKOVA,
Запорізький національний університет

Створення привабливого інвестиційного клімату як необхідна умова формування національної інвестиційної політики

В умовах ринкової економіки залучення інвестицій є найбільш вагомим чинником економічного зростання, поліпшення економічної ситуації в країні та покращення добробуту населення. Дослідження показують, що для успішного залучення іноземних інвесторів в економіку потрібно створити необхідні умови, тобто сформувати сприятливий інвестиційний клімат.

При оцінці інвестиційного клімату визначено ряд проблем, що перешкоджають широкомасштабному залученню інвестицій в економіку: нестабільність законодавчої бази; непрогнозованість інвестиційної діяльності як однієї зі складових бізнесу; низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів; негативний інвестиційний імідж; низький рівень капіталізації прибутків підприємств; відсутність підготовленого менеджменту для роботи у сфері інвестиційної діяльності; відсутність механізмів страхування інвестиційних ризиків; відсутність координаційного державного центру з питань сприяння залученню іноземних інвестицій.

Збільшенню інвестицій сприяють такі заходи: створення позитивного інвестиційного іміджу на міжнародному рівні; інформаційне забезпечення процесу іноземного інвестування; сприяння реалізації системи інвестиційних проектів, що мають суттєвий вплив на розвиток економіки; підвищення ефективності державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні.

Ключові слова: інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, структурні реформи.

А.В. ЧЕРЕП,
д.э.н., профессор, Запорожский национальный университет,
А.В. САВИНKOVA,
Запорожский национальный университет

Создание привлекательного инвестиционного климата как необходимого условия формирования национальной инвестиционной политики

В условиях рыночной экономики привлечение инвестиций является наиболее весомым фактором экономического роста, улучшения экономической ситуации в стране и улучшения благосостояния населения. Исследования показывают, что для успешного привлечения иностранных инвесторов в экономику нужно создать необходимые условия, то есть сформировать благоприятный инвестиционный климат. При оценке инвестиционного климата определен ряд проблем, препятствующих широкомасштабному привлечению инвестиций в экономику: нестабильность законодательной базы; непредсказуемость инвестиционной деятельности как одной из составляющих бизнеса; низкий уровень правовой и судебной защиты прав инвесторов; негативный инвестиционный имидж; низкий уровень капитализации прибыли предприятий; отсутствие подготовленного менеджмента для работы в сфере инвестиционной деятельности; отсутствие механизмов страхования инвестиционных рисков; отсутствие координационного государственного центра по вопросам содействия привлечению иностранных инвестиций. Увеличению инвестиций способствуют следующие меры: со-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

здание положительного инвестиционного имиджа на международном уровне; информационное обеспечение процесса иностранного инвестирования; содействие реализации системы инвестиционных проектов, имеющих существенное влияние на развитие экономики; повышение эффективности государственного управления процессами иностранного инвестирования на региональном уровне.

Ключевые слова: инвестиционный климат, иностранные инвестиции, инвестиционная деятельность, структурные реформы.

In a market economy, attracting investment is the most important factor of economic growth, improving the economic situation in the country and improve living standards. Studies show that successful attracting foreign investors in the economy must create the necessary conditions that create a favorable investment climate.

In assessing the investment climate identified a number of problems hindering the large-scale investment in the economy unstable legislative framework; Unpredictable investment as one of the components of the business; low level of legal and judicial protection of investors; negative investment image; low capitalization of profits; lack of management prepared to work in investment activities; lack of investment risk insurance mechanisms; lack of coordination state center for foreign investment promotion.

Promote increased investment following measures: creating a positive investment climate internationally; the information support of foreign investment; facilitate system implementation of investment projects that have a significant impact on the economy; strengthen governance processes of foreign investment at the regional level.

Keywords: the investment climate, foreign investment, investment activities, structural reforms.

Постановка проблеми. З проголошенням незалежності постала необхідність розробити свою національну економічну політику. Однією зі складових цієї політики є інвестиційна сфера.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти державної інвестиційної політики досліджуються в наукових працях О. Амоша [3], В. Гейця [3], Ю. Бажала [3], В. Бодрова [4] та інших. У дослідженнях зазначених авторів розкриваються питання формування й розвитку інвестиційної діяльності, її фінансово-економічних та правових механізмів.

Мета статті – проаналізувати створення привабливого інвестиційного клімату як необхідної умови формування національної інвестиційної політики.

Виклад основного матеріалу. При розробці механізму інвестиційної діяльності виявилось багато проблем, перш за все неспроможність банківського сектору забезпечити довгострокове кредитування реального сектору, низька купівельна спроможність і рівень заощаджень населення, вплив капіталу за кордон, криза державного регулювання інвестиційного процесу та галопуюча інфляція. Ці фактори зумовили різке зниження ролі держави як інвестора та практичну відсутність внутрішніх інвестиційних ресурсів.

Виходить, що за таких умов джерелом фінансування структурних реформ української економіки, впровадження нових технологій, підвищення конкурентоспроможності продукції, створення нових підприємств і робочих місць стало залучення іноземного капіталу у вигляді інвестицій та кредитів.

Однак ми можемо констатувати, що обсяги іноземних інвестицій не відповідають потребам і можливостям економіки України. Іноземні інвестори ще погано знають ринок капіталу України, а крім того, їх відвертають такі реалії нашого життя, як недосконалість законодавства і часті зміни законів і постанов у галузі інвестиційної діяльності, існування тіньового сектору в економіці, корумпованість частини чиновництва.

Найбільше прямих іноземних інвестицій в Україні припадає на промисловість – \$16,080 млрд., або 32,1%, а також на установи фінансової і страхової діяльності – \$12,669 млрд., або 25,3%, підприємства оптової і роздрібно торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів –

\$6,424 млрд., або 12,8%, організації з роботи з нерухомістю – \$4,047 млрд., або 8,1%, наукові і технічні організації – \$3,313 млрд., або 6,6% [7].

Переважає частка інвестицій іде до України з країн далекого зарубіжжя. Наведені приклади свідчать про те, що Україна ще не стала привабливою державою для інвестиційних надходжень.

Однією з причин, що перешкоджає залученню в економіку України прямих іноземних інвестицій, є відсутність умов для формування сприятливого інвестиційного клімату. Політико-правова нестабільність, зволікання з проведенням реформ, відсутність права приватної власності на землю, повільні темпи приватизації, фіскальна спрямованість податкової політики, невідповідність існуючої інфраструктури інвестиційної діяльності світовим вимогам, недосконалість організаційного механізму регулювання інвестиційного процесу, корупція і висока злочинність створили нашій державі негативний імідж.

Подолання цих негараздів можливе тільки тоді, коли буде розроблена національна стратегічна інвестиційна політика.

Основним стратегічним напрямом у цій політиці має бути створення привабливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури, необхідної для забезпечення сталого економічного зростання і підвищення життєвого рівня населення. Економічна політика держави має спрямовуватися на усунення бюрократизму і проявів корупції, на звууження тіньового сектору економіки. Це дозволить проводити єдину державну регуляторну політику в сфері підприємництва, у визначенні правових засад державної підтримки малого підприємництва і регулюванні процедури ліцензування.

Інвестиційний клімат держави – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів. Сприятливий інвестиційний клімат має забезпечити захист інвестора від інвестиційних ризиків [5].

Сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежить стан виробництва, положення та рівень технічного оснащення основних фондів підприємств народного господарства, можливості структурної перебудови економіки, рішення соціальних та екологічних проблем. Інвестиції

є основою для розвитку підприємств, окремих галузей та економіки в цілому.

Ураховуючи стан економічного потенціалу й обмежені внутрішні інвестиційні можливості впродовж всього періоду трансформації економіки, українська держава намагається створити сприятливі умови для розвитку інвестиційної сфери.

Здійснено перехід до управління інвестиціями на базі ринкових відносин. Формується багатосекторна система капітального будівництва. Розукрупнені та приватизуються будівельні організації. У макроекономічній політиці наголос робиться на створенні передумов зростання інвестицій – послабленні інфляції, забезпеченні оптимальних процентів за депозитами і вкладеннями, зниженні відсоткових ставок за кредитами, скороченні заборгованості та зростання споживчого попиту населення.

Важливим чинником, що впливає на інвестиційний клімат, є рівень розвитку інвестиційної сфери, особливо активних її елементів – підприємств і організацій будівельного комплексу.

Більшість будівельних підприємств мають зношене та морально застаріле обладнання, але при першочерговому їх переозброєнні можуть стати впливовим чинником активізації інвестиційних процесів в Україні. Приватизація цієї сфери із залученням іноземних інвестицій також сприятиме цим процесам.

Для подальшої активізації міжнародної інвестиційної діяльності потрібно розглянути і удосконалити деякі нормативно-правові документи щодо регулювання підприємницької діяльності з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів господарської діяльності, удосконалення процедури реалізації інвестиційних проєктів і регламентації перевірок підприємств.

Для формування привабливої інвестиційної політики і активізації інвестиційної діяльності велике значення має формування відповідної нормативно-правової бази і створення в Україні правового поля, що відповідає б ринковій економіці.

Створення правового поля цілком залежить від політичної волі законодавчої та виконавчої гілок влади. Загальне правове поле інвестиційної діяльності регулюється законами, більшість з яких прийняті ще в 1991 році.

Розрахунки між суб'єктами інвестиційної діяльності (резидентами і нерезидентами) здійснюються згідно із Законом «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [8].

Важливими правовими документами, які регулюють взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є міждержавні угоди «Про сприяння та взаємний захист інвестицій». Такі договори є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям та захисту їх на території іншої держави [9].

До того ж велике значення для формування економічної стратегії має розширення співробітництва з впливовими світовими фінансовими організаціями.

Співробітництво з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком (СБ) і Європейським банком реконструкції та розвитку, Європейським Союзом, з окремими країнами – донорами допомогло запровадити програми фінансової стабілізації і залучити в економіку країни пільгові кредити. Співпраця із зазначеними організаціями і країнами стала для України принципово новою формою фінансово-економічних відносин, яка вимагала створення відповідної нормативно-правової бази, інституціональної спроможності уря-

ду своєчасно освоювати кредити, запровадження жорсткої дисципліни щодо виконання зобов'язань, визначених укладеними міжнародними договорами.

Після інтенсивних економічних і політичних потрясінь 27 лютого 2014 року був призначений перехідний уряд національної єдності. Цей уряд взяв на себе зобов'язання реалізувати амбітну програму реформ і попросив Групу Світового банку (СБ) про допомогу. 10 березня Група Світового банку оголосила, що на додаток до свого поточного портфеля в \$3,7 млрд. вона ще готова надати Україні \$3 млрд. нового фінансування і допомоги у розробці і здійсненні терміново необхідних реформ. Цей огляд фокусується на економічній ситуації та на підтримці, яку Світовий банк надає народу України [6].

Левову частину коштів Світового банку, вже наданих Україні для підтримання курсу економічних реформ, було залучено як позики на структурну перебудову. Ці позики надаються для виконання узгодженої з СБ програми дій щодо реформування певних секторів української економіки.

Ще одним стратегічним напрямом інвестиційної діяльності слід вважати реформування податкової системи – з тим, щоб вона забезпечувала достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів. Реформа цієї системи має бути спрямована на:

- зниження податкового навантаження за рахунок скорочення переліку податків і зборів;
- розширення бази оподаткування шляхом скасування пільг, які безпосередньо не пов'язані з інноваційною та інвестиційною діяльністю;
- впровадження механізму декларування податкових пільг суб'єктом – платником податків;
- введення оподаткування нерухомості.

Для розробки інвестиційної стратегії велике значення має удосконалення процесу приватизації і роздержавлення. Існуючі закони, що регулюють цей процес не повністю, відповідають сучасним вимогам.

Державна політика у цій сфері має бути спрямована на:

- заміну фіскальної моделі приватизації на інвестиційну та інноваційну;
- приватизацію великих підприємств і підприємств – монополістів за окремими планами шляхом продажу контрольних пакетів акцій промисловим інвесторам;
- технічне та технологічне оновлення підприємств за рахунок частини коштів, які надійдуть від приватизації.

Ми маємо гарний приклад співпраці зі Світовим банком. Так, за допомогою кредитної лінії щодо підтримання малого й середнього бізнесу СБ через українські комерційні банки надав підприємствам малого бізнесу кредити на суму \$121 млн., ЄБРР бере також участь у підготовці до приватизації значної кількості підприємств у сфері енергетики й телекомунікацій. Зокрема, для передприватизаційної підготовки «Укртелекому» СБ було виділено 100 млн. євро.

Одним з основних факторів розширення масштабів інвестиційної діяльності є стимулювання довгострокового банківського кредитування реального сектора економіки та залучення коштів населення. Вирішення цього завдання вимагає впровадження механізму ефективного захисту прав кредиторів і «прозорого» порядку реалізації заставного майна, підвищення рівня концентрації банківського капіталу шляхом поліпшення капіталізації та платоспроможності банків, сти-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

мулювання залучення грошових вкладів населення, запровадження механізму іпотечного кредитування, стимулювання надходження іноземного капіталу до банківської сфери.

Одним з напрямів розробки стратегії інвестиційної політики можна вважати також розвиток фондового ринку. З огляду на це необхідно створити умови для підвищення рівня його капіталізації та ліквідності, розширити співробітництво з ОЕСР, Міжнародною організацією з цінних паперів та іншими міжнародними організаціями.

Одним з найвагоміших напрямів активізації інвестування є розвиток спеціальних (вільних) економічних зон, територій, де запроваджено спеціальний режим інвестиційної діяльності. Подолати депресивний стан окремих територій можливо лише за державної підтримки, яку доцільно надавати у вигляді комплексу заходів щодо сприяння створенню екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, а також щодо розвитку малого бізнесу, підвищення зайнятості населення за рахунок цільового фінансування виконання програм перекваліфікації та професійної освіти населення.

Також, на нашу думку, вирішальним фактором у визначенні стратегії інвестиційної діяльності є провідна роль держави, спрямована, насамперед, на усунення структурних деформацій в економіці. З цією метою протягом прогнозного періоду відбуватимуться зміни у структурі капітальних вкладень шляхом забезпечення державної підтримки виробництва високотехнологічної продукції та розвитку малого і середнього бізнесу за рахунок відшкодування з державного бюджету частини ставок за банківськими кредитами; розширення прав суб'єктів господарської діяльності щодо формування та використання власних амортизаційних коштів; направлення державних інвестицій на поповнення (відновлення) основних фондів пріоритетних галузей економіки, а також впровадження ресурсо- і енергозберігаючих техніки та технологій; інноваційного інвестування підприємств за рахунок коштів, одержуваних від приватизації об'єктів державної власності.

Від держави залежить і розвиток інфраструктури внутрішнього ринку, що розширить коло джерел для формування інвестиційних ресурсів і спростить доступ до них. Зокрема, розвиток транспортної інфраструктури дозволить реалізувати можливості вигідного транспортно-географічного положення України, активізувати роботу щодо створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів та її інтегрування до транспортних систем країн Європи і Азії, Балтійського та Чорноморського регіонів. Модернізація транспортної інфраструктури передбачає залучення приватного капіталу і кредитів вітчизняних та міжнародних фінансових організацій, запровадження будівництва і реконструкції автомобільних шляхів на концесійних засадах, створення мережі лізингових компаній для морського й річкового флотів, вітчизняної авіаційної техніки, залізничного та морського транспорту.

Щодо активізації інвестиційної діяльності в галузі зв'язку, то вона має здійснюватися за рахунок:

- продовження реформування сектора телекомунікацій;
- прискореного розвитку найприбутковіших сегментів ринку послуг зв'язку;
- впровадження нових мережних технологій;
- формування правових засад регуляторної політики у цій галузі;

– впорядкування розрахунків за послуги електрозв'язку, надані бюджетним установам;

- удосконалення тарифного регулювання в системі зв'язку;
- реорганізації галузевих систем стандартизації та сертифікації, а також їх адаптації до міжнародних стандартів.

Сприяння залученню вітчизняних та іноземних інвестицій до сфер наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, я вважаю, є однією з найважливіших функцій держави. Для стимулювання їх залучення необхідно забезпечити створення системи пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів щодо розробки і впровадження високотехнологічного устаткування, розширення практики пільгового кредитування під заставу майна суб'єктів господарської діяльності, створення пайових інвестиційних фондів для реалізації великих інноваційних проектів, розширення форм кредитування інноваційних підприємств шляхом здійснення лізингових, факторингових та інших операцій.

Складовими державної політики в галузі інвестиційної діяльності є створення високопродуктивних робочих місць (особливо на ринках праці монофункціональних міст і шахтарських регіонів) і забезпечення зайнятості сільського населення. Тому доцільно продовжити роботи щодо реструктуризації державних підприємств, забезпечувати їх ефективне функціонування у післяприватизаційний період, запроваджувати сприятливий інвестиційний режим для підприємств, які створюють нові робочі місця.

Висновки

Встановлено, за допомогою економічних методів активізації інвестиційної діяльності та ефективного використання всіх джерел фінансування, а також при належному державному регулюванні інвестиційного процесу і його відповідному ресурсно-будівельному забезпеченні наша держава матиме всі можливості в інвестиційній сфері, щоб забезпечити процеси економічного оновлення і зростання.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту. Т. 2. – К.: Ніка-Центр, 2002.
2. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: Навчальний посібник м. Київ, 2008.
3. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: нац. доп. / О.І. Амоша [та ін.]; заг. ред. В.М. Гейць [та ін.]; НАН України. Секція суспільних і гуманітарних наук. – К.: НВЦ НБУВ, 2009.
4. Бодров В.Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. матеріали / В.Г. Бодров, В.О. Гусев, В.Ф. Мартиненко. – К.: НАДУ, 2009.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / [Т.В. Майорова]; – К.: Центр учбової літератури, 2009.
6. Партнерство Світовий банк – Україна / Огляд програм для країни Квітень 2014 року / Режим доступу: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf>
7. Новини УНІАН / Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/951395-v-ukrajini-cherez-devalvatsiyu-grivni-znizivysya-obsyag-pryamih-inozemnih-investitsiy.html>
8. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».
9. Міністерство юстиції України / Інвестиційний клімат України / Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/11352>